

врядування, фізичних і юридичних осіб, спрямована на створення нових і модернізацію наявних основних фондів виробничого і невиробничого призначення. На відміну від інших галузей матеріального виробництва, кінцевим продуктом будівельної діяльності є об'єкти нерухомості, які мають високу соціальну значущість. У процесі здійснення будівельної діяльності складаються договірні та інші відносини, які, безсумнівно, вимагають правового регулювання. Регулювання суспільних відносин у будівництві здійснюється нормами різних галузей права: цивільного, екологічного, земельного, адміністративного, фінансового та ін.

Отже, існує далеко не бездоганний за змістом з огляду юридичної техніки великий масив нормативних актів, який потребує правильного тлумачення, що не завжди можливо через відсутність системності нормативних актів, що діють у сфері будівництва.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Будівництво та ремонт автомобільних доріг./ Владислав При-
томанов, Зоя Мельник, Артур Шляхетко.URL:https://cdn.regulation.gov.ua/58/78/d8/82/regulation.gov.ua_%D0%91%D1%83%D0%B4%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE%20%D1%82%D0%B0%20%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D1%82%20%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B4%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B3%20web.pdf

Котенко Олена Миколаївна,

*завідувач відділу професійної підготовки та післядипломної освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради,*

аспірантка кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ ТА ПРАВИЛА ФОРС-МАЖОРУ

Військова агресія Російської Федерації проти України вплинула на всі сфери життєдіяльності людей в нашій державі, в тому числі і на можливість виконання цивільно-правових зобов'язань. Є загроза, що з цієї причини значна кількість укладених в Україні цивільно-

правових угод не будуть виконані належним чином. Зважаючи на це постає необхідність дослідити питання щодо наслідків невиконання цивільно-правових зобов'язань в галузі освітиз причин запровадження воєнного стану в Україні.

Насамперед хотілося б зазначити, що факт введення та продовження воєнного стану автоматично не спричиняє безпосередніх наслідків для усіх цивільно-правових зобов'язань загалом. Відповідні наслідки мають місце, лише коли закон прямо вказує на них із посиленням на воєнний стан.

Наразі законодавець чітко окреслив наслідки існування воєнного стану для сфери позикових відносин, передбачивши ряд пільг для потенційних боржників.

Також важливим нововведенням є зупинення на період дії воєнного стану ряду строків, зокрема позовної давності та спеціальних строків припинення зобов'язання поруки, які продовжуються на час дії воєнного стану.

А як же щодо зобов'язань, для виконання яких законодавець не передбачив жодних пільгових умов? На мою думку, тут можуть бути застосовані правила форс-мажору.

Форс-мажор, або ж обставини непереборної сили, – це надзвичайні та невідворотні обставини, настання яких призвело до об'єктивної неможливості виконати зобов'язання. При цьому закон звільняє від відповідальності за порушення зобов'язань, якщо воно стало саме наслідком форс-мажору. До обставин непереборної сили (форс-мажору) законодавство України прирівнює, зокрема, і війну (оголошену та неоголошену), дії іноземного ворога, загальну мобілізацію, військові дії, збройний конфлікт. Тобто військова агресія з боку РФ може бути форс-мажором. Такий підхід висловила і Торгово-промислова палата України у листі від 28.02.2022. У ньому зазначено, що палата «...цим засвідчує форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили): військовою агресією Російської Федерації проти України, що стало підставою введення воєнного стану із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб, відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні».

Важливо зазначити, що ключовою ознакою форс-мажору є причинно-наслідковий зв'язок між форс-мажорними обставинами та неможливістю виконати конкретне зобов'язання. Як бачимо сам по собі воєнний стан не може бути автоматично форс-мажором.

Війна як обставина непереборної сили звільняє від відповідальності лише у разі, якщо саме внаслідок пов'язаних із нею обставин юридична/фізична особа не може виконати ті чи інші зобов'язання. Наприклад, форс-мажор застосовний, якщо внаслідок пошкодження корпусів навчальних закладів стало неможливим проведення навчального процесу, що в них відбувався, або ж якщо у регіоні відбуваються бойові дії, внаслідок яких неможливе проведення навчання.

Також важливо враховувати, що конструкція форс-мажору передбачає не звільнення від зобов'язання як такого, а лише звільнення від відповідальності за його невиконання. Саме ж зобов'язання доведеться виконати після припинення дії форс-мажорних обставин (якщо воно не припиниться з інших підстав, наприклад, внаслідок неможливості виконання).

Для підтвердження існування форс-мажору необхідно мати Сертифікат. Так, відповідно до частини 1 статті 141 Закону України «Про Торгово-промислові палати в Україні» Торгово-промислова палата України та уповноважені нею регіональні Торгово-промислові палати засвідчують форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) та видають сертифікат про такі обставини протягом семи днів з дня звернення суб'єкта господарської діяльності за собівартістю.

13 травня 2022 року Торгово-промислова палата України опублікувала на своєму сайті пояснення, що в період дії воєнного стану у разі порушення зобов'язань згаданий вище лист від 28.02.2022 можна роздрукувати із сайту торгово-промислової України та долучати до повідомлення про форс-мажорні обставини, які унеможливили виконання договірних зобов'язань у встановлений термін, для спроможності обґрунтованого перенесення строків виконання зобов'язань та вирішення спірних питань мирним шляхом. Також вказується, що у разі необхідності сторона, яка порушила свої зобов'язання в період дії форс-мажорних обставин, має право звертатися до Торгово-промислової палати України та уповноважених нею регіональних Торгово-промислових палат за отриманням відповідного Сертифіката про форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили), дотримуючись порядку, встановленого Регламентом Торгово-промислової палати України від 18.12.2014, за кожним зобов'язанням окремо.

Зважаючи на це доцільно закладам освіти провести внутрішній аудит договорів на предмет того, що зазначено в їх положеннях про форс-мажор, та визначити заходи, які необхідно вжити. Зазвичай

кожний договір, укладений між сторонами, як правило, містить положення про дії сторін, що необхідно вчинити в умовах форс-мажорних обставин і наслідки, які наступають для сторін щодо виконання договірних зобов'язань із застосуванням форс-мажору.

В контексті норми, визначеної ч. 1 ст. 212 ЦК України форс-мажор для сторін договору розглядається саме як відтермінована обставина щодо виконання договірних правовідносин.

Стаття 6 ЦК України визначає умови співвідношення і порядок застосування норм актів цивільного законодавства та положень договору, укладеного між сторонами.

Принцип свободи договору, визначений у ст. 6 та 627 ЦК України надає сторонам договору на власний розсуд врегульовувати між ними умови договору, у тому числі до яких належать договірні зобов'язання та дія форс-мажору, з урахуванням норм чинного законодавства.

Зважаючи на зазначене вище можна зробити висновок: наслідки невиконання цивільно-правових зобов'язань в галузі освіти фактично такі ж, що і були до запровадження воєнного стану. Тобто, якщо сторона доведе, що порушила зобов'язання у зв'язку з непереборними обставинами (наприклад, у зв'язку з руйнуванням приміщень, знищенням майна і т.д.) вона буде звільнена від відповідальності. Якщо таких обставин сторона довести не зможе, то буде нести відповідальність на загальних засадах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мельник О. Поняття «форс-мажор» у цивільному праві України. *Юридичний вісник*. 2016. № 1.
2. Про торгово-промислові палати в Україні: Закон України № 671/97-ВР від 02.12.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Регламент засвідчення Торгово-промисловою палатою України та регіональними торгово-промисловими палатами форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили). Рішення президії ТПП України № 40 від 15.07.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0040571-14#Text>
4. Загнітко О. (2022, 27 квітня). Форс-мажорні обставини у договорах під час воєнного стану. *Юридична Газета онлайн*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/civilne-pravo/forsmazhorni-obstavini-u-dogovorah--pidchas-voennogo-stanu-.html>